Partijgenoten,
We zijn de laatste jaren na verkiezingen aangenamere partijraden gewend, dan die van vandaag. In '71, '72, '74, '77 en '78 konden we terugzien op verkiezingen die de positie van de PvdA hadden versterkt.
Nu zijn we geconfronteerd met een fors verlies, negen zetels, en dat heeft velen van ons teleurgesteld.
Wellicht is de verleiding aanwezig om in een wat zure sfeer zondebokken te gaan zoeken binnen de partij, maar het zou te gemakkelijk en onjuist zijn om dat te doen.
De beste dienst die we de kiezers kunnen bewijzen is een zorgvuldige analyse van de redenen die tot ons verlies hebben geleid, gevolgd door een openhartige discussie in de partij over de lessen die we daaruit hebben te trekken.
Daarbij moeten we de oorzaken niet alleen buiten de partij zoeken. Ook zullen we moeten kijken naar onszelf. Naar het beeld van de partij als geheel. Tóp en basis.
Verwijzend naar de voorstellen van het PB voor deze partijraad leg ik daarbij vooral nog eens de nadruk op de manier waarop wij als partij overkomen, op ons publiek functioneren, op - zo U wilt - onze 'levensstijl'.
In dat beeld moet iets te herkennen zijn van datgene wat ons beweegt, van onze beginselen, van de motieven die leiden tot de politieke keuze die ieder van ons heeft gemaakt.
Dus van solidariteit. Van openheid en rechtvaardigheid. En van een oprechte belangstelling voor de ervaring en de mening van de mensen waarvoor wij politiek kiezen.
Of ons dat nu aanstaat of niet, harde cijfers wijzen uit dat wij
te vaak worden ervaren als intolerant en onredelijk.
Ook in onze eigen aanhang. Een beeld dat de afgelopen periode in sterke mate heeft samengehangen met het verwijt van veel kiezers dat we in 1977 niet zijn gaan regeren.
En met de indruk die wij maken dat, als we discussieerden, we ruzie maken in plaats van standpunten en ervaringen uitwisselen en afwegen.
De huisstijl van sommige niet-solidaire en ruziënde PvdA economen.
De veel te snel op personen gerichte discussies in veel landelijke, regionale of lokale conflicten. De sterk naar binnen - naar ons eigen partijgebeuren - gerichte interesse.
Al die waarnemingen verduisteren voor velen het beeld van een zichzelf vernieuwend

socialisme.
We zullen alles op alles moeten zetten om dat beeld te verbeteren.
Om onze partijcultuur weer in goede banen te leiden.
Daarvoor is in de afgelopen periode een bijzondere basis gelegd.
Met de mobilisatie van kader en basis hebben we een belangrijk kapitaal verworven.
Op ons oktober congres moeten we laten zien dat we dat kapitaal waard zijn. In staat om inspiratie, vernieuwing en kameraadschap weer als de belangrijkste eigenschappen van ons politiek handelen uit te stralen. Dat is fundamenteel voor de positie van de partij in de komende jaren. Voor herstel van vertrouwen waar dat bij kiezers verloren is gegaan. Voor de aantrekkingskracht op nieuwe leden en kiezers in de komende jaren.

Bij die aantrekkingskracht hoort ook de constatering dat de PvdA op veel terreinen van de levensstijl in onze samenleving onvoldoende herkenbaar is.
De vrije tijd. De manier waarop mensen wonen. De consumptie-patronen.
De informatie-industrie laten we teveel aan anderen over.
Het gaat daarbij om belangrijke zaken. Te belangrijk om ze over te laten aan de wetten van de vrije markt.
De idee van verandering kan alleen met succes worden verbreid en kan alleen op een brede steun rekenen, als de partij zelf verder weet te reiken dan de verdediging van het bestaande. Maar ook bij het verdedigen van datgene wat we hebben bereikt is een hernieuwd uitdragen en inhoud geven van de solidariteits- gedachte van groot belang. Teveel vanzelfsprekend gekoesterde idealen blijken broos als op het beslissende moment Nieuw Rechts de aanval inzet.
Alleen goed gemotiveerde burgers zijn in staat een dergelijke aanval te doorzien en af te wijzen.
De verkiezingsuitslag heeft velerlei reakties opgeroepen. Teleurstelling, onzekerheid, ongerustheid. Irritatie soms.
Dat is begrijpelijk, maar het mag niet de richtlijn zijn voor de discussie van vandaag.
Juist nu is het van het allergrootste belang dat we op basis van harde gegevens en feiten, zeer zorgvuldig zoeken naar de oorzaken van ons verlies. Het partijbestuur heeft daartoe een voorstel gedaan, waarbij het uitgangspunt is dat die evaluatie zich over de volle breedte van alles dat daarin een rol heeft gespeeld, uitstrekt.
Partijgenoten, in de partij zijn we in de laatste weken geconfronteerd met het

optreden van een groep binnen de partij, de Werkgroep Socialistische Politiek. Dat optreden heeft niet ieders instemming kunnen verwerven. Wellicht verwachtte U al dat ook ik iets zou willen zeggen over de Wesp.
Ik verdedig daarbij het onvervreemdbare recht van partijgenoten om de diverse stromingen die in de partij leven, te articuleren.
Voor een brede, pluriforme partij die de PvdA wenst te zijn, is dat onmisbaar.
Onaanvaardbaar is echter dat tijdens de formatie een groep binnen de PvdA opereert, die zich als een specifieke
bewakingsclub opwerpt door middel van een manifest, van interviews en van uitspraken her en der.
Dat schaadt de partij, want de partij is zelf best in staat om door middel van gekozen organen en afgesproken procedures de zaken in goede banen te leiden.
ik hoop dat de WSP haar uitspraak dat zij verder af zal zien van publieke commentaren tijdens de formatie-periode, gestand zal doen.
De schade die thans reeds is berokkend, de reaktie uit partij en PB moet haar voldoende hebben geleerd.
Ik hoop dat we hiermee, en na de begrijpelijke reakties uit de partij, dit punt als gesloten kunnen beschouwen.
Overdaad schaadt, en zou alleen een beeld van ruzie en intolerantie oproepen. Ik stel voor ons te concentreren op het punt waarom het werkelijk gaat: de formatie.
Na de verkiezingsuitslag moeten we vaststellen dat de tweede keuze uit onze strategie-tekst aan de orde is. Een confrontatie met het CDA Ons voorstel is dat thans te bekrachtigen.
De heer van Agt heeft, en ik begrijp dat best, deze week enige pogingen gedaan om het PB of de partijraad te verleiden tot een hard néé tegen zijn premierschap.
Vanzelfsprekend in het besef dat dat de beste weg tot prolongatie van zijn positie zou betekenen.
De heer Van Agt moet het mij maar niet kwalijk nemen als ik de partijraad aanbeveel niet op die uitnodiging in te gaan.
Wij hebben een goede kandidaat voor het premierschap, en we hebben het niet nodig dat door harde eisen vooraf nog eens te bevestigen.
De heer Wiegel heeft boos gereageerd in de richting van de twee informateurs. Ze hebben hun oren naar de PvdA laten hangen. Dat ook CDA en D'66 accoord zijn

gegaan met de poging om uit CDA, D'66 en PvdA een kabinet te vormen, laat de heer Wiegel gemakshalve buiten beschouwing.
Ernstiger is dat hij kennelijk geen gevoel heeft voor een grondregel in onze democratie. CDA en VVD hadden een parlementaire meerderheid, maar zijn die nu kwijt. Ook voor de VVD zou toch het inzicht moeten gelden dat een minderheid moeilijk zijn wil op kan leggen aan een meerderheid. Dat geldt voor de kernwapens, de kernenergie, de sociale minima.
Alleen een CDA, D'66, PvdA kabinet moet in staat geacht worden de kiezersuitspraak in regeerprogram en personen goed gestalte te kunnen geven.
De personele en programmatische herkenbaarheid van een nieuw kabinet, is voor ons van beslissende rol bij de keuze voor regeren of oppositie.
Wie, zoals sommige werkgevers of CDA politici, de PvdA de PvdA louter en alleen in een kabinet wil om het vuile werk op te knappen, stelt zich buitengewoon onredelijk op ten opzichte van die bijna 2,5 miljoen kiezers die de PvdA hebben gesteund, en die ervoor hebben gezorgd dat wij in de Kamer 44 zetels bezetten.

Deelneming van de PvdA aan een regering, een deelneming waarvoor wij kiezen, heeft programmatische én personele konsekwenties. Vanuit een positie van zelfrespect en zelfbewustzijn nemen we deel aan de onderhandelingen, zijn we bereid in alle redelijkheid te overleggen. Maar alleen wanneer het CDA zich van enkele belangrijke grondregels bewust is, zal dat ook echt kunnen leiden tot resultaat.
Afkeer van socialisten, de ook ons wel eens verweten arrogantie van de grootste, de zucht naar vernedering kunnen geen goede basis voor een nieuw kabinet geven.
Maar ook is het van belang dat een nieuw kabinet, met een ander beleid dan in de afgelopen jaren is gevoerd, voor de kiezers duidelijk als zodanig herkenbaar is.
Wie in de verkiezingsstrijd nóch het kabinetsbeleid, noch de minister-president tot beslissende inzet van de verkiezingen heeft willen maken, moet dat ook na de verkiezingen niet doen. Dat is even onveranderbaar als het weertype.
Ik hoop dat rede en wijsheid het CDA zullen leiden bij de komende onderhandelingen of, om de heer van Agt te citeren bij zijn afscheid van de heer wiegel, moge de rede de emotie overwinnen.

MAX VAN DEN BERG